

PРАВNA UREDITEV

PRAVO (pojem)

Pravo je sistem kot celota učinkovitih pravnih pravil in načel, ki v državno pravno organizirani družbi v mejah pravne pravilnosti urejajo življenjsko pomembno zunanje vedenje in ravnanje ljudi.

Država s pravom kot sistemom pravnih pravil prisilno ureja vedenje in ravnanje ljudi. Kjer je država, je tudi pravo. Pravo je z državnimi predpisi in institucijami zavarovan in zagotovljen družbeni življenjski red, ki ima v vsaki posamezni družbi svojo posebno pojavno obliko. Tako se prava v posameznih, v državo organiziranih družbenih skupnostih razlikujejo.

Narava in funkcija prava se je spreminjala skozi zgodovino. V sodobnih družbah ustvarja pravo pooblaščen telo, npr. zakonodajalec ali sodišče. Država skrbi za izvajanje prava z monopolizirano fizično prisilo s sredstvi primernih ukrepov ali kazni.

PРАВNI RED

Je posamezno oblikovano pravo, ki ga ima neka država in je zgodovinsko obstojno in izoblikovano. Pravni red sestavljajo pravne norme ali pravna pravila. To so pravila o vedenju in ravnanju v družbi, ki so lahko pravna ali protipravna. Protipravna dejanja so tista, ki pomenijo napad na pravni red in s katerimi mora pravni red računati in zanje predpisati pravne sankcije.

PРАВNI SISTEMI

Pravo se je v različnih okoljih razvijalo skozi zgodovino na različne načine. Najpomembnejši modeli pravnih sistemov danes so:

- Kontinentalno pravo,
- Angloameriško pravo,
- Kontinentalno in angloameriško pravo,
- Islamsko pravo.

Slovenija sodi med države, ki imajo kontinentalni pravni sistem, za katerega je značilno, da oblikuje pravna pravila državna oblast. Za angloameriško ali precedenčno pravo pa je značilno, da oblikujejo pravna pravila sodišča s svojimi precedensi, medtem ko imajo le-ta v kontinentalnem pravnem sistemu le funkcijo sojenja.

TEMELJNE PРАВNE SKUPINE oz. PANOGE

Javno pravo

-USTAVNO PRAVO: je pravo človekovih pravic, organizacije državne oblasti in temeljnih ekonomsko socialnih razmerij ter lokalne samouprave. To so pravna

pravila, ki določajo organizacijo in delovanje državne oblasti ter odnos med oblastjo in posameznikom. Ta pravila so zajeta v ustavi, kot najvišjem pravnem aktu države.

-UPRAVNO PRAVO: je pravo organizacije in delovanja državne uprave. Deli se na

=materialno upravno pravo, ki sega na vsa področja družbenega življenja. Sem spada opravljanje inšpekcijskega nadzorstva, urbanizem, varovanje javnega reda, urejanje prometa, varovanje okolja. Kazenske določbe, ki jih vsebujejo ti predpisi, so upravni prekrški.

=organizacijsko upravno pravo vsebuje predpise, ki določajo vrsto upravnih organov, njihove pristojnosti, položaj zaposlenih v organih državne uprave ...

=procesno ali postopkovno upravno pravo določa postopke, po katerih morajo delovati organi državne uprave, lokalne samouprave in nosilci javnih pooblastil nasproti posameznikom, upravni postopek (ZUP).

-KAZENSKO PRAVO: sestavljajo pravna pravila, s katerimi se zagotavlja varnost posameznika in drugih njegovih vrednot. Določa, katera dejanja so družbi nevarna in jih zato imenuje kazniva dejanja in zanje določa kazni ter druge kazenske sankcije (zaporna kazen, pogojna obsodba, sodni opomin, vzgojni ukrepi ...) Deli se na:

=kazensko materialno pravo: konkretno določa dejanja in ravnanja, ki se štejejo za kazniva dejanja, ter zanje določa kazenske sankcije.

=kazensko procesno pravo: pravila, ki določajo izvedbo kazenskega postopka, pristojnosti organov kazenskega pregona in sodišč, položaj in pravice obdolžencev, obtožencev, obsojencev in drugih udeležencev kazenskega postopka.

-PRAVO GOSPODARSKE UREDITVE ali GOSPODARSKO PRAVO: ureja status gospodarskih subjektov, gospodarskih družb, bank, zavarovalnic ter gospodarske pravne posle. Vsebuje predpise o industrijski lastnini, varstvu potrošnikov, vrednostnih papirjih ...

-PRAVO JAVNIH FINANC: je pravo proračunskih porabnikov in ureja finančno dejavnost države, pridobivanje financ in njihovo porabo (proračun, zakonitost in smotrnost porabe javnih sredstev).

-DELOVNO IN SOCIALNO PRAVO: delovno pravo ureja kolektivne in individualne odnose na področju dela, oblikovanje in prenehanje delovnih razmerij, pravice in dolžnosti med delavci in delodajalci, področje delovne discipline ...

Socialno pravo pa so tista pravna pravila, s katerimi poskuša država zavarovati prebivalstvo pred socialnimi riziki: pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo, socialno varstvo (denarne socialne pomoči, otroški dodatek, štipendije, porodniški dopust, dopust za nego in varstvo otroka ...)

-MEDNARODNO PRAVO se deli na:

=mednarodno javno pravo: ureja razmerja med državami in njim podobnimi organizacijami, npr. OZN, Svet Evrope, Nato ... Te države delujejo na podlagi pravnih običajev, sporazumov, mednarodnih pogodb, h katerim so pristopile.

=mednarodno zasebno pravo: rešuje in usklajuje nasprotja, ki so nastala med tujim in domačim pravnim subjektom. Ta pravna pravila povedo, katero pravo se naj uporabi pri reševanju spornega položaja. Npr. za postavitev osebe pod skrbništvo se uporablja pravo države, katere državljan je posameznik, razen za nujne ukrepe – 214.člen ZZZDR.

-EVROPSKO PRAVO: to so pravna pravila treh ustanovitvenih pogodb treh evropskih skupnosti, iz katerih je nastala sedanja Evropska unija, pravo, ki ga oblikujejo organi EU in sicer Svet EU z Evropskim parlamentom (uredbe in direktive).

Civilno pravo

-OBLIGACIJSKO PRAVO: je pravo obveznosti in ureja razmerja med strankama, med upnikom in dolžnikom.

-STVARNO PRAVO: ureja odnose med pravnimi subjekti glede stvari, je pravo pravic na stvareh.

-DRUŽINSKO PRAVO: ureja zakonsko zvezo, zunajzakonsko skupnost, razmerja med zakoncema v času trajanja zakonske zveze in po razvezi le-te, razmerja med starši in otroki, posvojitev, rejništvo, skrbništvo.

-DEDNO PRAVO: so pravna pravila, ki urejajo prehod premoženja od umrlega na dediče in ali druge upravičence. Ta prehod se lahko opravi na podlagi zakona – zakonito dedovanje, ali na podlagi oporoke – oporočno dedovanje.

PRAVNO PRAVILO

Pravno pravilo, ki ga poimenujemo tudi pravna norma, je temeljna sestavina prava. Pravno pravilo bi lahko opredelili kot obvezno pravilo o vedenju (obnašanju) ljudi, ki ga varuje državna prisila.

Sestavljenost pravnega pravila:

Dispozicija: to je osrednji del pravnega pravila, s katerim je določen način ravnanja. Dispozicija je lahko v obliki:

=*zapovedi*, z njo skuša zakonodajalec zavarovati temeljne družbene vrednote, kot so življenje, zdravje, lastnino ... Terjajo določeno dejavno ravnanje in dajejo jasna navodila, v kateri smeri naj deluje posameznik;

=*prepovedi*: naslovniku prepoveduje določeno ravnanje in zahteva od njega, naj ne ravna na prepovedan način, naj se vzdrži prepovedanega ravnanja;

=*dovoljenja*: naslovníku dajejo pooblastilo za določeno ravnanje, pri čemer določenega ravnanja niti ne zapovedujejo niti ne prepovedujejo.

Sankcija: določa, kakšne bodo pravne posledice, če naslovnik ne bo ravnal v skladu z dispozicijo, t.j. zapovedjo, prepovedjo oz. napotilom. Sankcija mora biti vnaprej določena in predpisana.

Hipoteza: opisuje okoliščine oz. določa dejansko stanje, v katerih se moramo ravnati po dispoziciji. Nima normativne narave.

Veljavnost pravnih pravil v času in prostoru

Pravna pravila veljajo in učinkujejo samo v določenem času in na določenem prostoru in to pod pogojem, da so pred pričetkom veljavnosti objavljena. V naši državi se objavijo v Uradnem listu RS in začnejo veljati praviloma 15. dan po objavi. Lahko pa je *vacatio legis* tudi daljši ali krajši. Praviloma pravna pravila ne morejo imeti učinka za nazaj, razen v primeru, ko to zahteva javni interes in to predvidi že sam zakon. Z uveljavitvijo novega zakona preneha veljati prejšnji.

Vrste pravnih pravil

Temeljna je delitev na splošna in abstraktna pravna pravila ter na konkretna in posamična pravna pravila.

Splošno pravno pravilo je tisto, ki ne meri na posameznika, ampak na neko skupino oseb (npr. voznik, ki vozi prehitro).

Posamično pravno pravilo je tisto, ki se nanaša le na posamični pravni subjekt, ki je opredeljen z imenom, naslovom, sedežem ipd. Nanaša se na točno določeno osebo.

Abstraktno je pravno pravilo, ki določa model pričakovanega ravnanja, meri na vnaprej zamišljene primere (npr. kdor vozi prehitro).

Konkretno pravno pravilo pa je tisto, ki meri na posamične primere in situacije (npr. določena upravna odločba).

Kršitev pravnih pravil

Če ravna nekdo v nasprotju s dispozicijo določenega pravnega pravila, pride do kršitve le-tega. Gre torej za protipravno vedenje in ravnanje. Razlogi za kršitev so različni, običajno so njegovi interesi v nasprotju s pravnim redom in zato je njegovo vedenje protipravno. Včasih pa pride do kršitve tudi zaradi tega, ker nekdo določenega pravnega pravila ni poznal. Ne glede na to, pride do kršitve, saj velja načelo: »*Ignorantia iuris nocet*« (nepoznavanje prava škoduje). To načelo postavlja domnevo, da ljudje poznajo veljavna pravna pravila, saj bi brez tega postalo pravo nezanesljivo.

Izjeme od kršitev: - silobran, - skrajna sila, -dejanje majhnega pomena, -sila ali grožnja.

PRAVNI AKTI

Pravni akti so človekova dejanja, med katera spada zlasti ustno izražanje, še pomembnejša pa so zapisi in objave. Tako opredelimo pravni akt kot izraz volje, ki je namenjen ustvarjanju novih pravnih pravil, pri čemer gre za dejanje enega ali več pravnih subjektov. Ti pravni subjekti so državni organi, ki ustvarjajo akte oblastne ali javne narave (njihovi akti so zakoni, odločbe...) ter gospodarski subjekti, fizične osebe, ki ustvarjajo akte zasebne narave (pogodbe, oporoke ...).

Vrste pravnih aktov

Delimo jih na: splošne in posamične ter na oblastne in neoblastne pravne akte.

Splošni pravni akti: vsebujejo eno ali več abstraktnih pravnih pravil, njihova vsebina pa pokriva širši krog ljudi, ki se ga ne da individualno določiti. Sem spadajo: ustava, zakoni, podzakonski akti, kolektivne pogodbe, odloki, splošni pravni akti gospodarskih služb, zavodov ...

Posamični ali individualni pravni akti: pa vsebujejo konkretna in posamična pravna pravila in se nanašajo na točno določeno osebo. Vsebina akta se tiče točno določene konkretne osebe, navedene z imenom in priimkom. To so: sodbe in sklepi pravosodnih organov, odločbe in sklepi upravnih organov in nosilcev javnih pooblastil, pogodbe, oporoke, pooblastila ...

Oblastni pravni akti: so tisti, ki pokrivajo splošne in javne interese. Sprejemajo jih državni zbor, izvršilni organi, sodni organi ter organizacije in posamezniki, ki izvajajo javna oblastila.

Neoblastni pravni akti: so pravni akti, ki ne učinkujejo na širši krog ljudi, ampak le interese tistih, ki jih sprejemajo organizacije (npr. društva, zavodi) ali posamezniki, ki sklepajo eno- ali dvostranske pravne posle. Gre za t.i. avtonomno pravno urejanje.

Hierarhija pravnih aktov

Pravna teorija določa, da so višji splošni pravni akti nadrejeni nižjim pravnim aktom. Ustava RS določa naslednjo hierarhično strukturo:

- ustava,
- zakoni, ki morajo biti v skladu z Ustavo,
- podzakonski akti in drugi splošni akti, ki morajo biti v skladu z ustavo in zakoni,
- predpisi lokalne skupnosti in splošni akti gospodarskih družb, zavodov, društev, ki morajo biti v skladu z vsemi zgoraj naštetimi pravnimi akti.

PRAVNI VIRI

Delimo jih na naslednje skupine:

- materialni pravni viri: dobra vera, pravičnost, razumno ravnanje;

- formalni: ustava, zakon, podzakonski akti (uredbe, pravilniki, kolektivne pogodbe, splošni akti lokalne samouprave ...)
- spoznavni: nam omogočajo spoznavanje pravnih virov (Ur. List RS, registri predpisov, komentarji, učbeniki, znanstvene publikacije, elektronski viri ...)
- mednarodni: akti OZN, Sveta Evrope, bilateralne pogodbe, konvencije, priporočila..., katerih podpisnica je naša država.

UPORABA PRAVA

Veljavnost pravnih predpisov

Pravni predpisi so glede svoje veljave omejeni tako glede na prostor in na čas. Pri tem sta pomembni 2 načeli:

-teritorialno načelo: naše pravo se uporablja na celotnem ozemlju RS in na naših diplomatskih in konzularnih predstavništvih. To velja glede predpisov, ki jih sprejme državni organ. Predpisi, ki jih izdajo organi lokalne skupnosti, pa veljajo le na ozemlju tiste lokalne skupnosti, kjer so bili izdani.

-personalno ali osebno načelo: pravni predpisi veljajo za vse, ki se nahajajo na ozemlju RS.

Pričetek veljavnosti pravnega predpisa

Običajno začne predpis veljati v roku 15. dan po objavi v uradnem listu RS, razen če je določen krajši ali daljši rok. Vacatio legis (uveljavitvena doba) je rok, ki preteče od datuma objave do pričetka njegove veljavnosti. Namen le-tega je, da se lahko naslovljenci seznani z njegovo vsebino. Zato je uveljavitvena doba odvisna od pomembnosti in zahtevnosti predpisa.

Prenehanje veljavnosti pravnega predpisa

Konec veljavnosti predpisa je lahko izražen na več načinov:

- najpogostejši način je derogacija, kar pomeni, da mlajši ali kasnejši pravni akt razveljavi starejši ali prejšnji pravni akt,
- pravni akt lahko sam pove, kdaj se izteče njegova veljavnost,
- abrogacija ali popolna razveljavitev,
- predpis višje veljave razveljavi nižji predpis,
- ustavno sodišče lahko s posebnim aktom razveljavi ali odpravi pravni akt, ki je v nasprotju z ustavo, zakonom ...

OPRAVLJANJE DEJAVNOSTO SOCIALNEGA VARSTVA

SPLOŠNO

Dejavnost socialnega varstva je nepridobitna; izvaja se brez namena pridobivanja dobička. Storitve socialnega varstva lahko opravljajo pravne in fizične osebe, ki

izpolnjujejo pogoje, določene z ZSV in predpisi, ki so izdani na njihovi podlagi. Storitve, ki jih določa zakon kot javno službo, opravljajo v okviru mreže javne službe pod enakimi pogoji javni socialnovarstveni zavodi ter druge pravne ali fizične osebe, ki pridobijo koncesijo na javnem razpisu. Storitve socialnega varstva zunaj mreže javne službe opravljajo pravne in fizične osebe, ki pridobijo dovoljenje za delo, ki ga daje in odvzame ministrstvo, pristojno za socialno varstvo.

STORITVE SOCIALNEGA VARSTVA, KI SE OPRAVLJAJO V OKVIRU JAVNE SLUŽBE

Javna služba na področju socialnega varstva obsega naslednje storitve:

- socialno preventivo,
- prvo socialno pomoč,
- osebno pomoč,
- pomoč žrtvam kaznivih dejanj,
- pomoč družini za dom in na domu,
- institucionalno varstvo,
- vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji.

Te storitve, razen socialne preventive, so podrobneje opredeljene v Pravilniku o standardih in normativih socialno varstvenih storitev.

Prva socialna pomoč

Obsega pomoč pri prepoznavanju socialne stiske in težave, oceno možnih storitev, seznanjanje upravičenca z možnimi storitvami in dajatvami, z obveznostmi, ki sledijo izbrani storitvi ali dajatvi, ter predstavitev mreže izvajalcev, ki lahko posamezniku nudijo pomoč.

Upravičenec do PSP je vsakdo, ki se znajde v socialni stiski, posameznik se lahko zanjo odloči prostovoljno ali pa se mu nudi po uradni dolžnosti.

Izvajalci te storitve so strokovni delavci CSD.

Osebna pomoč

Obsega svetovanje, urejanje in vodenje z namenom, da bi posamezniku omogočili razvijanje, ohranjanje, dopolnjevanje ter izboljševanje njegovih socialnih zmožnosti.

Svetovanje je namenjeno posamezniku, ki se znajde v stiski ali težavi, ki je sam ne zna ali ne zmore odpraviti, je pa pripravljen spremeniti svoje vedenje, poiskati ustrezne rešitve in urediti odnose v socialnem okolju z drugimi.

Urejanje je namenjeno posamezniku, ki je zašel v socialne stiske in težave zaradi osebnostnih ali vedenjskih posebnosti, pri čemer ogroža tudi druge osebe. Tu je pomembno sodelovanje ključnih dejavnikov v socialnem okolju.

Vodenje pa je oblika podpore posamezniku, ki je zaradi duševne bolezni ali duševne prizadetosti ali drugih osebnostnih težav začasno ali trajno nesposoben za samostojno življenje.

Izvajalci teh storitev so strokovni delavci CSD. V storitev se posameznik vključi prostovoljno.

Pomoč žrtvam kaznivih dejanj

Obsega strokovno podporo in strokovno svetovanje osebi, ki ji je bila s kaznivim dejanjem neposredno povzročena škoda. Zajema prepoznavanje stiske upravičenca, njegovo seznanjanje in usmerjanje v ustrezne oblike pomoči, ki bi pripomogle k izboljšanju njegovega psihološkega, socialnega ali finančnega položaja, nastalega zaradi kaznivega dejanja.

Upravičenci so osebe, ki jim je bila povzročena škoda s kaznivim dejanjem.

Izvajalci so strokovni delavci po 69.členu Zakona o socialnem varstvu.

Pomoč družini za dom

Obsega strokovno svetovanje in pomoč pri urejanju odnosov med družinskimi člani ter pri skrbi za otroke ter usposabljanje družine za opravljanje njene vsakdanje vloge.

Tudi pri tej storitvi gre za prostovoljnost vključevanja, saj sta pogoja motiviranost družinskih članov za uresničevanje potrebnih sprememb pri sebi in podpis dogovora o sodelovanju.

Izvajalci te storitve so strokovni delavci CSD, soizvajalci pa so lahko tudi strokovni sodelavci po ZSV s 3-leta delovnih izkušenj.

Pomoč družini na domu

Obsega socialno oskrbo na domu in mobilno pomoč.

Socialna oskrba na domu: je namenjena upravičencem, ki imajo zagotovljene bivalne in druge pogoje v svojem bivalnem okolju, a se zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti ne morejo oskrbovati in negovati sami, njihovi svojci pa take oskrbe in nege ne zmorejo ali zanj nimajo možnosti. Tu gre za različne oblike organizirane praktične pomoči in opravil, s katerimi se upravičencem vsaj za določen čas nadomesti potrebo po institucionalnem varstvu v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki.

Pomoč se prilagodi potrebam posameznega upravičenca in zajema naslednje sklope opravil:

- pomoč pri temeljnih dnevnih opravilih (pri oblačenju, umivanju, hranjenju ...),
- gospodinjstvo pomoč (prinašanje pripravljenih obrokov ali priprava obroka hrane, nabava živil, pomivanje posode, čiščenje ...),

- pomoč pri ohranjanju socialnih stikov (s sorodstvom, prostovoljci, spremljanje upravičenca pri raznih opravilih ...).

Upravičenci so osebe stare nad 65 let, invalidi po ZDVTPO, ter invalidi, ki jim je priznana pravica do tuje nege in pomoči za opravljanje večine življenjskih funkcij.

Prvi del storitve, ki se začne vedno na zahtevo upravičenca ali njegovega zakonitega zastopnika, vodi strokovni delavec, ki ugotavlja ali so izpolnjeni pogoji zanjo, v drugem delu pa izvaja neposredno oskrbo neposredni izvajalec – oskrbovalec. Socialno oskrbo izvajajo strokovni delavci in sodelavci po ZS in laični delavci.

Mobilna pomoč: je oblika strokovne pomoči na domu, s katero se osebam z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju zagotavlja strokovna obravnava na domu. Odvisna je od potreb obravnavanih oseb, usmerjena pa je tudi na njihove svojce.

Upravičenci so otroci, mladostniki ali odrasle osebe z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem in telesnem razvoju, ki jim ta oblika nadomešča vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji ali institucionalno varstvo, in pri katerih je s to pomočjo mogoče pričakovati ublažitev stanja oz. ohranitev pridobljenih znanj in sposobnosti. Izvajalci storitve so strokovni delavci po ZSV.

V javno službo pa ne sodi socialni servis, ki obsega pomoč pri hišnih in drugih opravilih v primeru invalidnosti, starosti, otrokovega rojstva, bolezni, v primeru nesreč ter v drugih primerih, ko je ta pomoč potrebna za vključitev osebe v vsakdanje življenje.

Izvajalci socialnega servisa so strokovni sodelavci iz 70. člena ZSV, s končano srednjo poklicno ali srednjo strokovno šolo, ki usposablja za socialno oskrbo ali zdravstveno nego. Storitve je v celoti plačljiva.

Institucionalno varstvo

POJEM: Je oblika obravnave v zavodu, drugi družini ali drugi organizirani obliki, ki upravičencem nadomešča, dopolnjuje ali zagotavlja funkcijo doma ali lastne družine.

OBSEG: osnovno oskrbo, socialno oskrbo v skladu s Pravilnikom o standardih in normativih socialno varstvenih storitev, ter zdravstveno oskrbo po predpisih s področja zdravstvenega varstva.

Za otroke in mladostnike, prikrajšane za normalno družinsko življenje, obsega institucionalno varstvo tudi vzgojo in pripravo za življenje.

Za otroke, mladostnike in osebe do 26. leta starosti z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem in telesnem razvoju, ki so usmerjene v posebni program vzgoje in izobraževanja, obsega institucionalno varstvo tudi usposabljanje po posebnem zakonu, oskrbo in vodenje.

Odraslim osebam z motnjami v duševnem in telesnem razvoju pa se v okviru institucionalnega varstva zagotavljajo še posebne oblike varstva.

Osnovna oskrba obsega: bivanje, organiziranje prehrane, tehnično oskrbo in prevoz.

Socialna oskrba je namenjena izvajanju vsebin socialne preventive, terapije in vodenja upravičencev. Vključuje izvajanje nalog varstva (pomoč pri vzdrževanju osebne higiene, pomoč pri dnevnih aktivnostih npr. vstajanju, oblačenju, hoji ...) posebnih oblik varstva, vzgoje in priprave na življenje (za otroke in mladostnike, prikrajšane za normalno druž. življenje) in nalog vodenja (oblikovanje individualnih programov za posamezne upravičence, sodelovanje z njihovimi svojci ...).

POSTOPEK te storitve se prične z informiranjem, izvajanje postopka v zvezi s sprejemom v institucionalno varstvo, podpis dogovora o izvajanju storitve in priprava individualnega načrta, namestitve in izvajanje storitve ter njeno prenehanje.

IZVAJANJE STORITVE: domovi za starejše, posebni socialno varstveni zavodi, domovi za otroke, zavodi za usposabljanje, varstveno delovni centri ter druge pravne ali fizične osebe, ki izpolnjujejo zakonske pogoje za opravljanje te dejavnosti.

TRAJANJE: trajna ali začasna. Celodnevna oblika storitve se izvaja 24 ur dnevno, v primeru vključitve upravičenca v kakšno drugo storitev (bodisi socialnovarstveno, ali v zaposlitev ali zaposlitveno rehabilitacijo) pa tudi krajši čas. Dnevna oblika institucionalnega varstva traja do 10 ur dnevno, lahko pa tudi manj.

V okviru institucionalnega varstva poznamo še institucionalno varstvo v oskrbovanih stanovanjih in oskrbnih domovih.

Vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji

Je posebna oblika varstva, s katero se izpolnjujejo z ustavo in zakoni določene temeljne človekove pravice odraslih invalidnih oseb do storitve, ki tem osebam oz. uporabnikom v skladu z njihovimi sposobnostmi daje možnost aktivnega vključevanja v družbeno življenje in delovno okolje, ter opravljanje koristnega, vendar njihovim zmožnostim primernega dela.

Ta storitev se izvaja tako, da omogoča uporabnikom ohranjanje pridobljenih in širitev novih znanj in delovnih spretnosti, pridobivanje novih socialnih in delovnih navad, uresničevanje lastnih idej in ustvarjalnosti, ter stimulira občutek koristnosti in samopotrditve.

Uporabniki lahko prejmejo tudi nagrado za svoje delo v skladu s splošnim aktom izvajalca. Konkreten obseg storitve se določi v skladu z individualnim dogovorom.

Upravičenci do storitve so odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju, ter odrasle osebe z več motnjami (tudi poleg prvih, imajo še motnje vida, sluha, ali osebe s poškodbo glave, ali s poškodbami gibalnega aparata).

To storitev izvajajo varstveno delovni centri oz. osebe, zaposlene v le-teh, ki jih navaja Pravilnik o standardih in normativih...

DRUŽINSKI POMOČNIK

Pravico do izbire družinskega pomočnika ima polnoletna oseba s težko motnjo v duševnem razvoju ali polnoletna težko gibalno ovirana oseba, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb.

Kdaj gre za invalidno osebo, ki lahko uveljavlja pravico do izbire družinskega pomočnika:

- če je zanjo pred uveljavljanjem te pravice skrbel eden od staršev, ki je po predpisih o starševskem varstvu prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek,
- če je oseba invalid po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb,
- ali če v skladu z ZSV pristojna komisija ugotovi, da gre za osebo s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno ovirano osebo, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb, ki jo lahko nudi druž.pomočnik.

Družinskega pomočnika financira občina le v tistem delu, kadar lastna sredstva invalidne osebe in njegovih zavezancev za preživljanje ne zadoščajo za financiranje pravic družinskega pomočnika. Zavezanec, ki je hkrati druž.pomočnik, ni dolžan prispevati k plačilu pravic druž.pomočnika.

Kdo je lahko druž.pomočnik:

- oseba, ki se je odjavila iz evidence brezposelnih oseb ali je zapustila trg dela ali pa je v delovnem razmerju, kjer dela s krajšim delovnim časom od polnega,
- ima isto stalno prebivališče kot invalidna oseba ali je eden od družinskih članov inv.osebe.

Postopek za uveljavljanje pravice do druž.pomočnika se sproži pri centru za socialno delo (CSD), pristojnem za invalidno osebo. CSD odloči z odločbo na podlagi mnenja invalidske komisije ZPIZ Slovenije. V zvezi s tem postopkom da svoje mnenje tudi pristojna občina v času, ko teče postopek.

Druž. pomočnik ima pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek v višini minimalne plače oz. sorazmernega plačila za izgubljeni dohodek v primeru dela s krajšim delovnim časom.

Dolžnosti druž.pomočnika:

-nastanitev, nega, prehrana in gospodinjstva opravila,

-zdravstvena oskrba preko izbranega osebnega zdravnika,

-spremljavo in udejstvovanje v različnih socialnih in družbenih aktivnostih (kulturne, športne, izobraževalne, verske),

-omogočati, da lahko zakoniti zastopnik, če ga ima, opravlja svojo funkcijo.

CSD spremlja delo druž.pomočnika. Druž. pomočnik je dolžan najmanj enkrat letno poročati CSD o izvajanju pomoči invalidni osebi.

UPORABLJENA LITERATURA IN PRAVNI VIRI:

1. Mrđa, M., Tihić, A. (2011): Pravo in vodenje dokumentacij v socialni, Konzorcij višjih strokovnih šol za izvedbo projekta IMPLETUM, Zavod IRC, Ljubljana.
2. Voda, A. (2008): Pravo in vodenje dokumentacij v socialni, Doba Epis, Maribor.
3. Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev (Ur. l. RS, št. 45/2010 in 28/2011).
4. Zakon o socialnem varstvu (Ur. l. RS, št. 3/2007 – UPB2, popr. 23, 41/2007, 29/17, 54/17 in 28/19).